

Fuaim: an fhuaim ag taisteal agus á maolú

Achoimre an cheachta

Tosaigh trí thuáille soithí a chur thar amadóir cistine atá ag ticeáil, ionas go gcloiseann an rang é ag éirí níos ciúine. Roghnaíonn na grúpaí trí ábhar fillte ó thráidire, tuarann siad cé acu is mó a mhaolóidh an fhuaim, ansin sórtálann siad cártaí Athraigh/Tomhais/Coinnigh mar an gcéanna ar an bpleanálaí tástála cothroime agus scríobhann siad plean gearr ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe. Ag dhá stáisiún éisteachta, tugann siad scór don amadóir gan chlúdach (an bhunlíne) agus do gach clúdach ar scála maolaithe comhroinnte 1–5, ag marc seasta 1 m. Críochnaigh le plé ranga leis an taispeáint amháin ar ábhair bhoga thiubha i gcomparáid le hábhair thanaí chrua, agus ar an méid a choinnigh an tástáil cothrom.

Cuspóirí foghlama

- Tástáil chothrom a phleanáil le fáil amach cé na hábhair is fearr a mhaolaíonn foinse fuaime
- Ábhair a chur i gcomparáid le chéile ag fad seasta agus a thaifeadadh cé chomh maolaithe is atá an fhuaim
- Teacht ar an tátal go dtaistealaíonn fuaim trí ábhair agus gur fearr a mhaolaíonn ábhair áirithe í ná ábhair eile

Roimh an gcloigín: ullmhúchán

An lá roimhe: bailigh dhá amadóir cistine (nó fóin phóca agus an glao socraithe ar airde mheasartha), tráidirí ina bhfuil tuáille soithí/éadach, plaisteach boilgíní, nuachtán, cairtchlár, olann chadáis nó cúr, chomh maith le bandaí leaisteacha nó téip. Marcáil dhá stáisiún éisteachta 1 m le téip nó le slat mhéadair, agus na stáisiúin chomh fada óna chéile agus is féidir sa seomra. Priontáil leathanach amháin den Dialann Imscrúdaithe do gach dalta.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Rogha eile ar chostas íseal
amadóir cistine nó fón le haláram (airde mheasartha)	2	rang	an seomra ranga	amadóir comhroinnte amháin don rang ag stáisiún amháin, le scóip laghdaithe: leath den rang ag tástáil agus comhpháirtithe breathnóireachta acu, nó gach grúpa ag tástáil dhá ábhar amháin, nó tréimhse na tástála a shíneadh (féach nótaí an mhúinteora do chéim 5)
ábhair fillte éagsúla (tuáille soithí nó éadach, plaisteach boilgíní, nuachtán, cairtchlár, olann chadáis nó cúr pacála)	1	grúpa	an seomra ranga	scaifeanna, geansaithe, seanchairtchlár agus seannuachtáin ón mbosca athchúrsála
slat mhéadair nó téip tomhais	2	rang	trealamh na scoile	píosa sreangáin 1 mhéadar ar fad nó marc téipe ar an urlár ag gach stáisiún
bandaí leaisteacha nó téip ghreamaitheach chun na clúdaigh a choinneáil ina n-áit	4	grúpa	an seomra ranga	sáigh an t-ábhar isteach faoin amadóir nó úsáid banda rubair breise as na hearraí scríbhneoireachta
Leathanach na Dialainne Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte curtha ar fáil	páipéar línithe leis na ceannteidil Ábhar agus Scór maolaithe

Pointe sábháilteachta

Ná cuir an fhoinsé fuaime le cluas aon duine riamh; coinnigh airde an fhóin measartha; ná cuirtear aon chlúdach thar aghaidh duine. Bain aon téip urláir a bhféadfadh duine tuisle a bhaint as, agus múch gach aláram go hiomlán idir grúpaí.

Céimeanna an teagaisc

- **Ag tosú:** Cuir an t-amadóir ag obair gan chlúdach ar an deasc, ansin clúdaigh go scaoilte é le tuáille soithí tiubh. Ná fiafraigh ach an méid seo: an bhfuil sé chomh hard céanna, níos ciúine, nó beagnach imithe? Ainmnigh an t-iontas in aon líne amháin (tá sé ann fós, níl ann ach go bhfuil sé níos ciúine), agus stad ansin. Ná dail clúdaigh agus ná hainmnigh athróga go fóill.
- **Mar a thaistealaíonn fuaim:** Déan comhrá cogair tapa le páirtí, glac le dhá nó trí smaoineamh, ansin ceangail na focail Fuaim, Maolú agus Fuaimdhíonadh leis an méid a bhí díreach ráite ag na daltaí agus le taispeántas an tuáille: líne ghearr amháin an ceann. Seachain an mhíthuiscint “d’imigh an fhuaim” trína rá go bhfuil an creathadh ann fós; is lú de a shroicheann an chluas.
- **Ceist agus tuar:** Taispeáin an tráidire agus lig do gach grúpa trí ábhar a roghnú. Scríobh tuar aon abairte ó gach grúpa ar an gclár (Measaimid go maolóidh an ____ an fhuaim níos mó ná na cinn eile mar...) gan breithiúnas a thabhairt. Meabhraigh dóibh go bhfuil toradh gan choinne úsáideach mar shonraí.
- **Pleanáil an tástáil chothrom:** Dail leathanaigh na Dialainne Imscrúdaithe ar dtús. Stiúir an pleanálaí tástála cothroime: Athraigh = an t-ábhar fillte; Tomhais = cé chomh maolaithe is atá an fhuaim; Coinnigh mar an gcéanna = an fhoinsé fuaime, an fad éisteachta, cé chomh docht is atá an clúdach. Aontaigh an scála maolaithe 1–5 uair amháin agus fág ar an gclár é. Ansin tabhair cúig nóiméad ciúin do gach dalta chun na nithe seo amháin a scríobh: na trí ábhar atá roghnaithe acu, tuar aon abairte, agus an scála nó an rangú: gan an tsórtáil cártaí ar fad a athscríobh.
- **Tástáil na hábhair:** Ná bíodh ach dhá stáisiún ar siúl, ionas nach gcuirfidh fuaim aláraim eile isteach ar an tomhas. Éistear ar dtús leis an mbunlíne, ansin le gach ábhar uair amháin; scríobhtar scór aontaithe amháin síos láithreach. Siúil timpeall le seiceáil go bhfuil an fad céanna á úsáid, go bhfuil na clúdaigh chomh docht céanna agus go bhfuil an socrú céanna ar an bhfoinsé. Seiceálann na grúpaí atá ag fanacht an plean, cleachtann siad an plé ar an scór, nó breathnaíonn siad ar ghrúpa eile. Ná tosaigh ar an dara turgnamh.
- **Seiceáil do thaifead:** Slacht gearr a chur ar an taifead, sin uile. Seiceáil go bhfuil scór nó rangú ón stáisiún ag gach ábhar, agus gurb é an scór an méid a chuala siad, ní an chúis leis. Tá rangú ón 1ú go dtí an 3ú bailí freisin; ná cum colúin bhreise sa dialann.
- **Cad a léiríonn an fhianaise?:** Iarr ar thrí nó ceithre ghrúpa an t-ábhar is fearr a mhaolaigh an fhuaim dóibh, agus seiceáil amháin a rinne siad le go mbeadh an tástáil cothrom, a thuairisciú, agus sin uile. Tarraing amach: thaistil an fhuaim fós; is minic a bhíonn clúdaigh bhoga thiubha a bhfuil aer iontu níos fearr ná cinn thanaí chrua; dhéanfadh athrú ar an bhfad nó ar chomh docht is atá an clúdach an tástáil míchothrom. Mura n-aontaíonn grúpaí, fiafraigh an raibh na clúdaigh chomh docht céanna nó chomh toirtiúil céanna.
- **Críochnaigh agus cuir slacht:** Tús abairte labhartha amháin, sin uile: Dá ndéanfaimis an tástáil arís, d’athróinn... mar... Múch gach aláram, bain na clúdaigh de na foinsí, cuir na clúdaigh ar ais sna tráidirí, agus bain an téip den urlár.

Na torthaí a bhfuiltear ag súil leo

Bí ag súil go bhfaighidh ábhair thiubha bhoga a bhfuil aer iontu (tuáille soithí, olann chadáis, cúr, plaisteach boilgíní) scór maolaithe níos airde ná ábhair thanaí chrua (bileog amháin nuachtáin, cairtchlár tanaí). Nuair a fhaigheann tuáille soithí scór atá íseal go haisteach, is iondúil gur fillteadh go scaoilte é agus bearnaí aeir ann: fill an dá ábhar arís chomh docht céanna agus éist arís má tá an stáisiún saor. Má bhíonn na scóir ar fad mar an gcéanna, b'fhéidir go bhfuil an t-aláram róchiúin nó nach bhfuil na héisteoirí ina seasamh ar an marc.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- Deir daltaí “imíonn an fhuaim” nó “tá sí imithe” taobh istigh de chlúdach tiubh.

Meabhraigh dóibh taispeántas an tuáille: chuala gach duine fós í, ach go raibh sí níos ciúine. Is fearr an focal “maolaithe” a úsáid: tá an creathadh ann fós; súnn nó scaipeann an t-ábhar cuid de, agus mar sin is lú de a shroicheann an chluas.

- Athraíonn daltaí cé chomh docht is a fhillteann siad an t-ábhar, nó druideann siad níos gaire nuair is cosúil go bhfuil ábhar ciúin, agus iad ag ceapadh gur tástáil chothrom ar na hábhair atá ann fós. Stad agus luaigh arís na trí rud atá le coinneáil mar an gcéanna ar an gclár: an fhoinsé chéanna, an marc céanna 1 m, an clúdach chomh docht céanna. Ní athraíonn ach an t-ábhar; iarr orthu an t-ábhar a fhillteadh arís agus seasamh ar an marc.

- Glacann daltaí le tuáille soithí scaoilte a fuair scór íseal mar chruthúnas nach maolaíonn ábhair bhoga fuaim. Féach air mar fhionnachtain faoin bhfillteadh, ní mar fhreagra mícheart. Iarr orthu an tuáille soithí agus ábhar tanaí a fhillteadh chomh dlúth céanna agus éisteacht arís má tá an stáisiún saor.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Roghnaigh roimh ré dhá ábhar bhoga agus ábhar tanaí amháin, ionas go mbeidh ar an ngrúpa roghnú as trí rogha atá soiléir; treoraigh an plé faoin scór ag an stáisiún, ag tagairt don scála ar an gclár. • Glac le rangú ón 1ú go dtí an 3ú in áit an scála 1–5 má bhraitear go bhfuil an scóráil ródheacair.	• Nuair a bheidh scór aontaithe amháin ann do gach ábhar, spreag iad leis an gceist: cén fáth, dar libh, a fuair an clúdach sin scór níos airde: an tiús, an bhoige, nó bearnaí aeir? • Má tá an stáisiún saor, déan an dara triail ar an ábhar ab fhearr acu, agus air sin amháin.	• Déan tástáil ar ábhar breise amháin ón tráidire, agus gan ach an t-ábhar á athrú fós. • Léirmheas ar an tástáil chothrom, ó bhéal amháin: cuir clúdach scaoilte i gcomparáid le clúdach docht den ábhar céanna agus abair cén rud nár coinníodh mar an gcéanna.

Nasc trasna an churaclaim

Ceangail le Sonraí sa Mhatamaitic: cuireann na daltaí na scóir mhaolaithe nó na rangaithe in ord agus léann siad cén t-ábhar a bhí ina mhód ar fud na ngrúpaí.

